Gemeente Amsterdam

Versie 1
13 juli 2023

Ethisch verantwoorde, privacy vriendelijke en veilige inzet van de 'beeldherkenningsvoorziening' gemeente Amsterdam

Opstellers: Bart de Visser (bvisser@amsterdam.nl) & Peter Stoop (peter.stoop@amsterdam.nl)
Directie: Digitalisering & Innovatie
Computer Vision Team: Team Lead Guido Hobeijn en Tech lead Laurens Samson
Verantwoordelijk Directeur: Ger Baron

Inhoudsopgave

1. Wat is het doel van het project?
2. Wat is het Participatiedoel?
3. Wat is het Participatieniveau?
4. Welke vragen stel je aan deelnemers van het participatietraject?
5. Welke vragen stel je niet aan deelnemers van het participatietraject
6. Wie is de doelgroep?
7. Welke vorm heeft Participatie?
8. Welke rol heeft de bestuurder in de Participatie?
9. Bestuurlijke besluitvorming en/of inspraak?
10. Planning
11. Capaciteit en kosten
12. Betrekken deelnemers

Bijlagen:

1. Concept enquête vragenlijst
2. Programma 'Onderzoek- en Ontwikkeltraject

Versiebeheer

Versie	Auteur	Datum
v.01	Bart de Visser	12-01-2023
v.02	Review Evelien Zengerink	17-01-2023
v.03	Advies Participatieteam verwerkt (Floor Olijve)	26-1-2023
v.04	Notities Vanja Škorić (Civic AI Lab) en Mike de Kreek (HvA) verwerkt	2-2-2023
v.05	Review Vanja Škorić (Civic AI Lab) en Mike de Kreek (HvA)	16-2023
v.06	Advies Participatieteam verwerkt (Simone de Jonge)	1-3-2023
v.07	Toevoegingen Peter Stoop	6-7-2023
v.08	Review Guido Hobeijn en Laurens Samson	10-7-2023
v.09	Definitieve versie door Bart de Visser	13-7-2023
v.1	Akkoord Ger Baron	13-7-2023
v.1.1	Aanpassing Evelien Zengerink	18-12-2023

1. Wat is het doel van het project?

Achtergrond
De Gemeente Amsterdam heeft tot doel om de stad leefbaar, schoon, heel en veilig te houden voor haar burgers. Dat doet het door het leveren van producten en diensten aan Amsterdammers, het houden van Toezicht en Handhaving, het dagelijks beheer en uitvoeren van bv. (groot)onderhoud, vervanging en ook het inzamelen, laten verwerken van afval. Om dit te realiseren gaat de gemeente investeren op:

- Het verbeteren van de informatiepositie door medewerkers en Amsterdammers toegang te geven tot één actueel beeld op de openbare ruimte en het bijbehorende werk;
- Het beter plannen en inzetten van gemeente capaciteit, middelen en assets;
- Het inzichtelijk maken van de impact van werkzaamheden van de Gemeente Amsterdam en daaruit leren.

Het Computer Vision Team (hierna: CVT) is onderdeel van de afdeling 'Research and Development' van de Gemeente Amsterdam en werkt onder de verantwoordelijkheid van de Directeur Digitalisering en Innovatie. Het CVT heeft de afgelopen jaren, mede in opdracht van Directie Data en Directie V&OR in samenwerking met Directie THOR, gewerkt aan het ontwikkelen van een dienstverlening om met beeldherkenning in de openbare ruimte relevante objecten of situaties te signaleren. Het CVT richt zich inmiddels grotendeels op implementatie van de voorziening bij verschillende interne afnemers binnen de gemeente.

Het gaat om objecten die ofwel illegaal aanwezig zijn in de openbare ruimte of om objecten waar de gemeente vanwege een specifieke gemeentelijke taak op moet acteren. De zogenaamde '**beeldherkenningsvoorziening**' levert de gemeente inzichten op over veranderingen in de openbare ruimte. Door hier zicht op te krijgen, kan de gemeente zelfstandig en proactief reageren op deze veranderingen, nog voordat burgers hier hinder of overlast door ondervinden. Hierbij kan worden gedacht aan illegale bouwcontainers die zich bevinden op kwetsbare bruggen en kademuren.

In mei 2023 is een Pilot met de beeldherkenningsvoorziening afgerond. De resultaten zijn positief. De voorziening wordt geïmplementeerd voor Directie Data en afdeling THOR. Implementeren betekent dat de voorziening voor langere tijd zal worden gebruikt door de gemeente. Dat betekent ook dat dit een logisch moment is om de voorziening, waarvan de basis dan als voldoende wordt beschouwd, door te ontwikkelen.

Uitdagingen
Een belangrijk uitgangspunt van de gemeente Amsterdam is dat burgers zich onbespied door de openbare ruimte moeten kunnen begeven. Onderdeel van de beeldherkenningsvoorziening is de inzet van scanvoertuigen. Camera's of vergelijkbare technologieën kunnen niet zonder meer worden ingezet. Als burgers (in)direct worden geraakt door de inzet van dit soort technologie, dan moeten zij zich ook kunnen weren tegen beslissingen of besluiten van de gemeenten die hieruit voortkomen. Zij moeten ook kennis kunnen krijgen over de inzet van bijvoorbeeld sensoren, gebruikte kunstmatige intelligentie en hoe data wordt verwerkt. Een bekend voorbeeld hiervan is het controleren van kentekens. Er wordt een beeld gemaakt, gecontroleerd of iemand parkeergelden heeft betaald door kentekenherkenning/ controle hiervan en hier wordt vervolgens al dan niet opvolging aan gegeven middels een naheffing.

De inzet van een scanvoertuig zal het eerste en een belangrijk deel zijn van de beeldherkenningsvoorziening. Amsterdammers zien en horen scanvoertuigen die zich door de openbare ruimte begeven. Mensen kunnen dit beschouwen als doeltreffend en nuttig, maar veel mensen ervaren dit ook als onprettig en storend. Voor dit laatste zijn verschillende redenen te bedenken. Voorbeelden hiervan zijn:

- Mensen voelen zich niet meer vrij in de openbare ruimte;
- Het is niet duidelijk wat een scanvoertuig doet;
- Iemand wordt (in eerste instantie) herkenbaar op beeld vastgelegd zonder toestemming;
- Onduidelijkheid hoe data wordt verwerkt en door wie;
- Wantrouwen richting de overheid in het algemeen;
- Een gevolg kan zijn dat bestuurlijke boetes worden opgelegd doordat illegale objecten worden gedetecteerd.

Naast dat het scannen van de openbare ruimte een belangrijk aspect is, moet ook het overige deel van de beeldherkenningsvoorziening voldoen aan bepaalde eisen. Hier kan op meerdere manier aan worden voldaan en ook Amsterdammers kunnen hier bepaalde voorkeuren bij hebben. Het is begrijpelijk dat mensen innerlijke weerstand ervaren tegen overheidshandelen.

Op basis van eerdere ervaringen met of van burgers, toekomstige wet- en regelgeving, wetenschappelijk onderzoek en geleerde lessen, ziet de gemeente ruimte om het scannen van de openbare ruimte te verbeteren en om de beeldherkenningsvoorziening verder te optimaliseren. De gemeente kan zelfstandig veel maatregelen bedenken om de (grond)rechten en wensen van burgers te eerbiedigen. De gemeente spant zich daar ook voor in, maar zal er nooit in slagen om de wensen en eisen van burgers volledig in kaart te brengen. De gemeente is van plan om het voorgaande nader te onderzoeken en hier oplossingen voor te realiseren waar dat nodig is. Daar is echter hulp voor nodig.

Doel van participatie
De gemeente is van plan een breder samenwerking op te zetten waaraan verschillende kennisinstellingen, Amsterdammers, een marktpartij die data kan inwinning uit de openbare ruimte en de gemeente zullen deelnemen. Dit plan richt zich op het betrekken van Amsterdammers bij deze samenwerking. De betrokken kennisinstellingen zijn TU Delft, Hogeschool van Amsterdam, Civic AI Lab en AMS Institute. De marktpartij wordt de komende maanden geselecteerd vanuit een aanbesteding. Deze partijen zullen gezamenlijk in een onderzoek- en ontwikkeltraject gaan samenwerken om de beeldherkenningsvoorziening te professionaliseren.

Het doel van de samenwerking is om de (grond)rechten en belangen van burgers in grotere mate te eerbiedigen bij de inzet van de beeldherkenningsvoorziening en met het gewenste resultaat dat er ook meer inzicht ontstaat bij Amsterdammers van wat de gemeente doet met behulp van technologie.

De belangrijkste bijdrage die van de Amsterdammers wordt gevraagd is om hun wensen en eisen doorlopend te delen en mee te denken over oplossingen. Daarnaast is het van belang dat als aan oplossingen wordt gewerkt, Amsterdammers, blijven meekijken of dit op de gewenste manier gebeurt. Dit kan ook wel worden gezien als doorlopend blijven bijsturen door Amsterdammers gedurende het realiseren van hun wensen en eisen (oplossingen). Voorgaande betekent een intensieve vorm van samenwerken met een vaste groep Amsterdammers. Aanvullend kunnen ook lichtere vormen worden ingezet. Dit kan middels focusgroepen of bijvoorbeeld middels enquête of incidentele bijeenkomsten waardoor de inzet van Amsterdammers een stuk lager is.

Betrokkenheid
Grofweg kunnen een aantal onderdelen van elkaar worden gescheiden waar Amsterdammers bij betrokken zullen worden:

1. Meedenken 'hoe' de beeldherkenningsvoorziening, waaronder ook inwinnen en anonimiseren van data uit de openbare ruimte, moet worden ingezet, en welke stappen moeten worden gezet om dit te verbeteren. De casus die hiervoor zal worden gebruikt is het herkennen van zware containers op kwetsbare kademuren;
2. Meedenken of andere objecten of situaties, dus anders dan het herkennen van zware containers, waardevol zijn voor Amsterdammers om te herkennen in de openbare ruimte en dat de gemeente daar actief iets mee gaat doen;
3. Het actief evalueren van hoe de samenwerking met andere partijen bevalt, waar verbetering mogelijk is en wat de geleerde lessen zijn van deze samenwerking.

Tijdens de samenwerking zal onderdeel 1 naar verwachting het meest centraal staan. Dit document focust zich dan ook hoofdzakelijk hierop. Waar onderdeel 2 en 3 worden beschreven, zal dit expliciet worden vermeld. Aanvullend hierop is de reikwijdte van de samenwerking op voorhand wel op een aantal punten gekaderd. Dat is noodzakelijk om het project en de

samenwerking te kunnen laten slagen. Zie hiervoor die hiervoor genoemde onderdelen in samenhang met hoofdstuk 4 en 5 van dit plan.

2. Wat is het participatiedoel?

a. Kruis aan welk doel(en) van de participatie voor jouw project van toepassing zijn, of verwijder de doelen die niet van toepassing zijn (bron: Kernpunten Participatie op Amsterdamse Wijze).

1. Belangen in beeld

Over en weer ontdekken en onderzoeken welke perspectieven, belangen en behoeften er zijn rond de opgave waardoor er begrip ontstaat voor elkaars standpunten en legitimiteit voor gemaakte keuzes

Toelichting:

Het inzetten van de beeldherkenningsvoorziening en in het bijzonder scanvoertuigen die met een camera de openbare ruimte scannen, roept bij zowel ambtenaren als burgers gemengde gevoelens op. Ambtenaren kunnen op basis van hun persoonlijke en zakelijke perspectief een redelijke inschatting maken wat deze negatieve gevoelens van burgers kunnen zijn. Deze inschatting zal nooit volledig overeenkomen met de daadwerkelijke beleving van Amsterdammers.

Op dit onderdeel heeft de gemeente een reële 'blinde vlek'. Gezien de gevoeligheid en de ambities van dit project om de beeldherkenningsvoorziening breder in te zetten (ook buiten de gemeente Amsterdam), hecht de gemeente er grote waarde aan om de inzichten die Amsterdammers kunnen geven daadwerkelijk mee te nemen. Het doel hiervan is dat er een dieper begrip ontstaat in de wensen en belangen van Amsterdammers en dat hier gezamenlijk oplossingen voor worden bedacht.

2. Kwaliteit

Kennis, expertise en ervaring (collectieve wijsheid) laten inbrengen waarmee het project of beleid inhoudelijk en kwalitatief beter wordt.

Toelichting:

Als eenmaal de wensen en behoeften van burgers in beeld zijn gebracht, zal dit moeten worden vertaald naar concrete oplossingen of maatregelen. De kracht van gezamenlijk oplossingen bedenken en definiëren is dat elke persoon of partij een geheel eigen inbrengen heeft en dat er een gevoel van eigenaarschap ontstaat. Daarnaast is het leerzaam om kennis te nemen van elkaars ideeën, (non)expertise en gevoel. Het project zal inhoudelijk en kwalitatief beter worden

door de bijdrage van Amsterdammers. Dit is bij uitstek een project waarin ook daadwerkelijk iets tastbaars kan worden gedaan met input van samenwerkingspartijen.

De oplossingen moeten vervolgens vertaald worden naar concrete acties of anders geformuleerd 'maatregelen'. Gezien de karakteristieken van dit project zullen naar verwachting maar niet uitsluitend technische maatregelen noodzakelijk zijn. Om een voorbeeld te noemen, kan ook een andere sensor worden gebruikt in plaats van een camera, zodat personen niet meer zichtbaar zijn op beelden? Kunnen LED-panelen op het scanvoertuig worden gemonteerd waarop te zien is wat het scanvoertuig doet?

De oplossingen moeten worden gerealiseerd door de partij die daar logischerwijs voor aan de lat staat. Als het scanvoertuig of de gebruikte technologie moet worden aangepast, dan zal de leverancier dit stuk werkvoorraad oppakken. Als de output van bijvoorbeeld de kunstmatige intelligentie moet worden verduidelijkt, dan zal de gemeente dit stuk oppakken. Per oplossing zal worden onderzocht wie dit, al dan niet in gezamenlijkheid, zal realiseren.

3. **Zeggenschap**
   Bevorderen van democratisch proces; Amsterdammers kunnen meebeslissen over eigen leefwereld.

Toelichting:

De gemeente ziet de situatie ontstaan dat burgers goede ideeën delen over welke objecten of situaties moeten worden gesignaleerd met de beeldherkenningsvoorziening. Dit raakt onderdeel 2 van de samenwerking. Om participatie betekenisvol te maken, is het van belang dat er een zekere ruimte is om hier opvolging aan te kunnen geven.

De beeldherkenningsvoorziening is gestart in opdracht van de Directeur Digitalisering en Innovatie en komt voort uit de afdeling Research en Development. Directie Data en afdeling THOR heeft vervolgens aangegeven eerste 'afnemers' te willen zijn van de voorziening. THOR heeft de opdracht gegeven om illegale containers op kwetsbare bruggen en kademuren te signaleren. De opdracht komt mede uit een bredere ambitie van het College om de Amsterdamse bruggen en kademuren te beschermen en te herstellen. De urgentie hiervoor is hoog en democratisch gelegitimeerd. Kortom, een gericht verzoek om een object te signaleren komt altijd voort uit vooraf gedefinieerde gemeentelijke doelstellingen.

In het kader van de beoogde samenwerking met burgerparticipatie is de gemeente van plan om de hiervoor genoemd werkwijze aan te vullen als dit zich voordoet. Als namelijk uit participatie blijkt dat er een sterke voorkeur is om ook een ander, afwijkend object of situatie waar te gaan nemen, dan zal de gemeente, meer specifiek het Computer Vision Team, dit actief gaan adresseren bij de verantwoordelijke bestuurders en wethouders.

Er is op voorhand een intentie om dit te realiseren, mits er een voldoende concrete overlap is met gemeentelijke doeleinden en ook een gemeentelijke taak. De gemeente moet zich namelijk altijd kunnen beroepen op een wettelijke taak of bevoegdheid. Als deze niet bestaat, kan de gemeente

zonder wetswijziging niet handelen en dus bepaalde objecten of situaties niet gaan waarnemen in de openbare ruimte. Uiteraard moeten verzoeken ook technische haalbaar zijn voor de gemeente.

Idealiter overlapt de voorkeur van Amsterdammers dus met doelstellingen van de gemeente. Er zal gezamenlijk moeten worden verkend in hoeverre voorstellen haalbaar zijn. Daardoor wordt de kans vergroot dat dit wordt omarmd door de verantwoordelijk directeur, wethouder en College. Dit zou vervolgens moeten leiden tot intern opdrachtgeverschap (vanuit participatie) met een duidelijke opdrachtformulering en bijbehorende budgetten.

Als er wel sprake is van een bevoegdheid om een object of situatie te signaleren, maar dit sluit niet aan bij het huidige gemeentelijke beleid of ambitie, dan zullen verdiepende gesprekken worden gevoerd met de gemandateerde directeur of afdelingshoofd die dit aangaat, de beleidsadviseurs van de verantwoordelijke wethouder in combinatie met een wetgevingsjurist. Daar zal worden verkend in hoeverre de ideeën afwijken van het huidige beleid en welke procedure in gang kan worden gezet om dit in de (nabije) toekomst wel mogelijk te maken. Hier zal ruimte ontstaan om langer de dialoog te voeren met en over de wensen van Amsterdammers. Op voorhand zijn een paar scenario's denkbaar, hoewel dit in de praktijk zal moeten worden ervaren.

- Het bestaande beleid kan binnen de bestaande kaders worden verruimd, waardoor de gewenste toepassing mogelijk is. Dit kan enige tijd in beslag nemen;

- Het bestaande beleid moet inhoudelijk worden gewijzigd, waar het College van Burgemeester en Wethouders (hierna: College van &W) een besluit voor moet nemen. Dit is doorgaans een proces wat enkele maanden in beslag kan nemen;

- Het bestaande beleid biedt geen enkele ruimte binnen de termijn van het huidige College van B&W. Het voorstel kan echter wel worden ingebracht bij de vorming van een nieuw College van B&W (verkiezingen) en daarmee mogelijk onderdeel worden van een nieuw Coalitieakkoord. Dit is tijdrovende aangelegenheid en het is daarbij nog de vraag in hoeverre het voorstel op politieke steun kan rekenen.

Het CVT draagt er zorg voor dat voorgaande procedure wordt gecommuniceerd met de verantwoordelijke directeur en wethouder indien dit zich zal voordoen.

3. Wat is het participatieniveau?

a. Geef aan welk participatieniveau (bron: Kernpunten Participatie op Amsterdamse Wijze) voor jouw gekozen fase/periode van het project van toepassing is. Bepaal dit aan de hand van de verkende participatieruimte.
.

1. **Samenwerken** (co-creatie) (inclusief informeren en luisteren).
Amsterdammers en gemeente werken samen als gelijkwaardige partners aan het beleid of het project.

Toelichting:
De gemeente gaat een samenwerkingen aan met TU Delft, Hogeschool van Amsterdam, Civic AI lab, AMS Institute, burgers en de nog te selecteren marktpartij die de scanoplossing zal aanbieden. Op het moment van dit schrijven zal de samenwerking onder andere vorm krijgen door het gezamenlijk definiëren van problemen, wensen, eisen, oplossingen en maatregelen. Deze zaken zullen ook op maatschappelijke waarde, haalbaarheid en prioriteit worden getoetst.

Een samenwerking bestaat voornamelijk uit het delen van inzichten, behoeften en kennis, hoewel er ook kan worden samengewerkt aan bijvoorbeeld documentatie om burgers en instellingen te informeren. De gemeente heeft een programma samengesteld waarin deze samenwerking kan worden gefaciliteerd.

Met 'gelijkwaardige' partijen wordt bedoeld dat elke samenwerkingspartij, dus ook de Amsterdammers, in alle vrijheid input kunnen geven op de vraagstukken die worden besproken. Er is geen hiërarchisch onderscheid waardoor de waarde van de inbreng van partijen per definitie van elkaar verschillen. Dit onderscheid, of anders verwoord, de prioriteitsstelling, wordt enkel gemaakt als de samenwerkingspartijen hier gezamenlijk over hebben 'gestemd'. Zie hieronder bij punt 3 'meebepalen' een methode waarmee dit kan worden bereikt.

2. Adviseren

Amsterdammers geven advies aan de gemeente en delen nuttige ideeën of suggesties.

Toelichting:
Met de samenwerking zullen burgers advies geven aan de gemeente en nuttige ideeën delen of suggesties doen. Daarnaast worden burgers actief gevraagd naar hun mening, bijvoorbeeld of beelden voldoende worden geanonimiseerd. De input wordt (digitaal) visueel gemaakt en met alle betrokken partijen besproken. Het advies wordt vertaald naar zogenaamde user-story's, requirements, te ondernemen acties of maatregelen. Dit wordt onderdeel van de werkvoorraad van de teams die hieraan gaan werken. Tijdens elke kwartaalplanning wordt vastgesteld aan welke 'requirements en acties' worden gewerkt. Dit worden de zogenaamde kwartaaldoelen. Samenwerkingspartijen bepalen dit gezamenlijk.

Om de drie weken wordt de voortgang getoond door de teams die hieraan werken, bijvoorbeeld door het Computer Vision Team of de leverancier van de scanoplossing. Dit wordt gedaan door middel van zogenaamde reviews en DEMO's. Elke drie weken wordt de werkvoorraad weer kritisch bekeken door middel van een 'sprintplanning'. Tijdens een sprintplanning wordt de werkvoorraad voor de volgende drie weken geselecteerd. Dan wordt ook de vraag telkens gesteld of het juiste werk wordt gedaan om het kwartaaldoel te bereiken. Voorgaande werkmethodiek maakt in grote mate transparant waaraan wordt gewerkt en wanneer. Het biedt ook de flexibiliteit om tijdig af te wijken als zaken toch onhaalbaar blijken te zijn. Tijdens het begin van de samenwerking organiseert de gemeente bijeenkomsten waarin deze werkwijze wordt uitgelegd.

Op deze manier wordt er daadwerkelijk iets gedaan met het advies. Het kan wel zo zijn dat adviezen later in de tijd worden opgepakt, bijvoorbeeld tijdens de tweede

kwartaalplanningsbijeenkomst. Als uiteindelijk wordt besloten dat andere adviespunten prioriteit krijgen, dan kan het zijn dat deze langer dus als nog te selecteren werkvoorraad blijven bestaan. We zullen moeten ervaren hoeveel werk er kan worden verzet in de tijd die ervoor is. De samenwerking duurt in beginsel grofweg één jaar, maar kan worden verlengd als dit wenselijk of noodzakelijk is.

3. Meebepalen

Amsterdammers beslissen binnen de kaders over het beleid of project. Gelijkwaardige partners.

Toelichting:
Amsterdammers zullen in gelijkwaardigheid deelnemen aan het project en net als de overige samenwerkingspartijen in staat zijn om mee te beslissen over hoe de beeldherkenningsvoorzienig moet worden ingericht. Daarnaast, zoals beschreven onder punt 3 Zeggenschap, worden sterke voorkeuren voor nieuwe afwijkende toepassingen onder de aandacht gebracht van de verantwoordelijke bestuurder met de intentie om dit te realiseren. In deze samenwerking hebben de betrokken Amsterdammers dezelfde ruimte om ideeën in te brengen en evenveel 'stemrecht' om aan te geven welke zaken het belangrijkst zijn en prioriteit moeten krijgen. Dit zal sterk naar voren komen bij onderdeel 1, zoals beschreven onder paragraaf 'doel van participatie'. In deze video wordt een voorbeeld gegeven van een techniek die daarvoor zal worden gebruikt: Dot Voting in the UX Design Process - YouTube.

Het ligt in lijn der verwachting dat door de andere partijen aandachtig zal worden geluisterd naar de mening van de betrokken burgers. Ook deze partijen streven ernaar dat technische oplossingen die worden ontwikkeld zoveel mogelijk de (grond)recht en belangen van burgers eerbiedigen.

4. Reageren

Amsterdammers geven een mening of reactie op een voorstel van de gemeente.

Toelichting
Het is goed denkbaar dat een bredere groep Amsterdammers wordt benaderd in de vorm van een enquête om een mening of reactie te geven. Deze vorm helpt om algemene vragen bij een breder publiek te kunnen toetsen. De input van dit bredere publiek kan worden gebruikt gedurende het onderzoek- en ontwikkeltraject.

4. Welke vragen stel je aan deelnemers van het participatietraject?

De vraag die centraal staat is hoe de beeldherkenningsvoorziening zodanig kan worden ingericht dat deze op een zo ethisch verantwoorde, privacy vriendelijke en veilig mogelijk functioneert. Daarbij komt een accent te liggen op het inwinnen van data uit de openbare ruimte, wat een van de meer gevoelige onderdelen is van de voorziening. Gedurende de samenwerking kunnen tal van interessante vragen ontstaan waar antwoorden van Amsterdammers nuttig voor zullen zijn. Hierbij kan worden gedacht aan:

- Welke indruk en gevoel ontstaat bij het zien van een scanvoertuig?
- Hoe zou het scannen van de openbare ruimte idealiter verlopen?
- Is er bekendheid met hoe de scanoplossing functioneert?
- Hoe zou een scanoplossing er idealiter uitzien?
- Welke objecten of situaties zijn relevant voor burgers om te signaleren en waarom?
- Wat is een prettige manier van communiceren over wat de scanoplossing doet en hoe de beeldherkenningsvoorziening werkt?
- Is het wenselijk als camera's/sensoren worden afgedekt als deze inactief zijn?
- Wanneer zijn personen op beelden voldoende geanonimiseerd middels een zogenaamde 'blur' op beelden?
- Wat is er nodig om inzicht en kennis te krijgen van de gebruikte kunstmatige intelligentie is en hoe het werkt?
- Wat vinden de Amsterdammers van de methode waarmee is gewerkt om discriminerende werking van het ontwikkelde anonimisering algoritme te voorkomen?
- Wat is er nodig om effectief bezwaar te kunnen maken als de gemeente, mede door het inzetten van de beeldherkenningsvoorziening, bijvoorbeeld boete oplegt aan een overtreder?
- Zouden Amsterdammers ook zelf toegang willen tot de verkregen data?

Op bovenstaande vragen hoeven de betrokken Amsterdammers nog geen antwoord te hebben. De gemeente zal een aantal kennissessies organiseren om alle Amsterdammers goed te informeren voordat het onderzoek en ontwikkeltraject wordt gestart. Dit soort vragen zullen gedurende de samenwerking worden besproken.
Aanvullend op voorgaande zullen ook vragen worden besproken die zich eerder richten tot de andere samenwerkingspartijen, omdat hier bijvoorbeeld vakspecifieke kennis voor nodig is. Amsterdammers mogen hier uiteraard ook over meedenken of meeluisteren. Hierbij kan worden gedacht aan:

- Kunnen andere technologieën dan beeldherkenning worden ingezet om hetzelfde doel te bereiken?
- Zou een combinatie van verschillende technologieën/sensoren, in aanvulling op beeldherkenning, het aantal te verwerken persoonsgegevens sterk kunnen reduceren?
- Hoe kan de data zo veilig moeten worden verwerkt en worden doorgestuurd naar de Azure-omgeving van de gemeente Amsterdam?
- Hoe kan on-edge herkenning van objecten, dataopslag van enkel deze objecten en het direct anonimiseren van de vastgelegde beelden worden gerealiseerd?

5. Welke vragen worden niet gesteld aan de deelnemers van het participatietraject?

Een aantal vragen zullen niet worden behandeld tijdens het traject. Hier volgt een overzicht van dergelijke vragen:

- Is het voor een gemeente toegestaan om de publieke ruimte te scannen met een scanoplossing op specifieke objecten of situaties?
- Is het noodzakelijk dat containers worden gedetecteerd op kwetsbare bruggen en kademuren in de openbare ruimte?
- Is het toegestaan om een beeldherkennings- of anonimisering algoritme te ontwikkelen als gemeente?
- Is het toegestaan om de data in Microsoft Azure te verwerken?
- Is het logisch dat de gemeente de beeldherkenningsvoorziening zelf blijft ontwikkelen?

De gemeente is van mening dat deze vragen of onderwerpen al voldoende zijn onderzocht, bijvoorbeeld omdat hier al (externe) adviezen over zijn ingewonnen en besluiten zijn genomen. Het nader ingaan op deze vragen zal afleiden van het oorspronkelijk doel van het participatietraject, namelijk het verbeteren van de beeldherkenningsvoorziening. Waar mogelijk zal informatie over specifieke afwegingen voorafgaand aan de samenwerking worden gedeeld. Denk hierbij aan het advies van de Commissie Persoonsgegevens Amsterdam over de inzet van de beeldherkenningsvoorziening, de bias analyse of de technische review van Verdonck, Klooster & Associates.

Het is mogelijk dat enkele vragen na verloop van tijd wel weer actueel worden, bijvoorbeeld als blijkt dat nieuwe objecten moeten worden gedetecteerd. Deze zullen dan naar verwachting besproken worden met experts zoals juristen, privacy officers, beleidsadviseurs of externe. Het participatietraject hoeft hier niet voor te worden benut.

6. Wie is de doelgroep?

Aan wie wil je de participatievragen stellen? Beschrijf welke Amsterdammers betrokken (moeten) zijn bij het project/proces.

Burgerpanel:

1. Amsterdammers, bij voorkeur met verschillende perspectieven (activistisch, kritisch, meedenkend etc.);
2. Minimaal één burger tussen de 18-21 jaar oud;
3. Minimaal één burger die digitaal minder vaardig is.

Zie ook hoofdstuk 12 voor een toelichting op de beoogde samenstelling.

Verschillende focusgroepen met stakeholders met verschillende perspectieven (activistisch, kritisch, meedenken). Voorbeeld hiervan zijn:

1. Belangenorganisaties;
2. Technische experts;
3. Juridische experts, bv. Bits for Freedom.

Deze groepen kunnen bijdragen om meer inzicht te krijgen in bepaalde onderwerpen en daarmee helpen om de voorziening te verbeteren. Daarbij is van belang dat:

- De te bereiken groepen bereidwillig zijn om deel te nemen;
- De vertegenwoordigers van de te bereiken groepen zowel een kritische als een constructieve houding ten opzichte van het gebruik van de data inwinning en de beeldherkenningsvoorziening hebben.

Bredere participatie

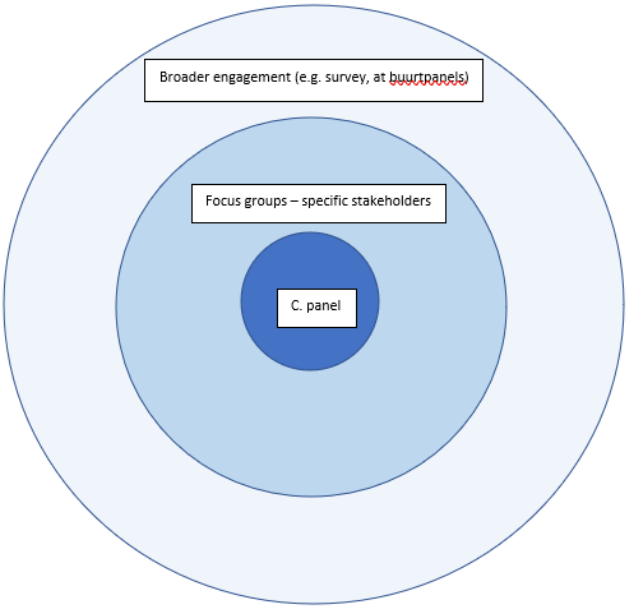
1. Bewoners in bepaalde gebieden of op locaties;
2. Buurthuizen.

7. Welke werkvorm heeft de participatie?

Hoe ziet je participatiemoment eruit (enquête, bewonersavond, etc.)? Licht toe waarom je voor deze werkvorm hebt gekozen (hoe past het bij het doel en niveau en de Amsterdammers die je wilt betrekken)?

7.1 Structuur

Wat betreft de vorm van participatie wordt onderstaande structuur toegepast.

De meest intensieve vorm van participatie zal plaatsvinden door middel van een burgerpanel. Dit panel zal gedurende het onderzoek- en ontwikkeltraject doorlopend aanwezig zijn. De intensiteit zal verschillen per fase of per bijeenkomst. In het algemeen kan worden gesteld dat het om een intense samenwerking gaat waarin het panel elke drie weken betrokken is bij het project tijdens verschillende bijeenkomsten.

Parallel hieraan kunnen focusgroepen of specifieke stakeholders worden uitgenodigd om input te geven over specifieke onderwerpen. Bijvoorbeeld een groep specialisten die diepgaande kennis hebben over (nieuwe) technologie of juist meer op het juridische aspect van dit project. Ook Amsterdammers vanuit specifieke organisaties kunnen worden betrokken. Dit zal meer incidenteel/periodiek van aard zijn dan structureel, maar kan indien gewenst worden gewijzigd.

Tot slot kan een bredere betrokkenheid van burgers worden georganiseerd, bijvoorbeeld door regelmatig enquêtes af te nemen of het betrekken van buurtpanels. Het benutten van deze of vergelijkbare vormen van participatie kan input leveren over hoe bepaalde aspecten binnen een grotere groep Amsterdammers worden ervaren. Met deze input kan worden gewerkt met het burgerpanel en de focusgroep(en).

7.2 Burgerpanel

7.2.1 Verkenningsfase

De eerste maanden van de samenwerking zullen geheel in het teken staan van het delen van informatie en het in beeld krijgen van de wensen en behoeften van alle samenwerkingspartijen. Dit wordt de 'verkenningsfase' genoemd. Daarvoor worden door de gemeente verschillende interactieve evenementen georganiseerd, waarbij deelnemers door een programma worden begeleid. Zie bijlage 3 voor een overzicht van het beoogde programma.

Tijdens deze sessies zullen naar verwachting alle samenwerkingspartijen aanwezig zijn. Het zullen interactieve, informele bijeenkomsten zijn waarin de bijdrage van alle partijen (digitaal) wordt vastgelegd. Deze 'input' wordt gestructureerd en visueel gemaakt. Alle partijen hebben toegang tot deze digitale samenwerkingsomgeving. Er wordt een werkvorm gekozen waarin de voortgang van de samenwerking en het project kan worden gemonitord (Agile-werkwijze) en waarbij snel kan worden gereageerd op veranderingen. In het programma is ook informatie te vinden over de verwachte tijdsinvestering. Aanvullend op dit overzicht verwacht de gemeente dat ongeveer twee uur per week nodig zal zijn gedurende deze fase voor voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld het inlezen van documentatie. De verkenningsfase duurt grofweg twee maanden.

7.2.2 Ontwikkelfase

Na de verkenningsfase zullen de samenwerkingspartijen aan de slag gaan om de gedefinieerde maatregelen te realiseren. Driewekelijks zal de voortgang worden gedemonstreerd en zal ook de samenwerking regelmatig worden geëvalueerd. Dit stelt de partijen in staat om te toetsen of zij met de juiste zaken bezig zijn en of hetgeen wat wordt ontwikkeld goed aansluit bij de wensen. Dit zijn bij uitstek de momenten voor Amsterdammers om hun rol te pakken. Deze methode geeft

ook de nodige flexibiliteit als onverwachte zaken zich voordoen. Deze fase duurt grofweg drie maanden.

7.2.3 Herhaling

Het ligt in lijn der verwachting dat voorgaande fases nogmaals of deels worden doorlopen, hoewel de verkenningsfase een stuk sneller zal gaan dit keer. Er zullen dan naar verwachting een aantal maatregelen zijn gerealiseerd en mogelijk ook al onderzocht op effectiviteit, bv. door TU Delft of AMS Institute. Dat betekent dat er ruimte is ontstaan om nieuwe maatregelen te selecteren voor ontwikkeling. Het opnieuw verkennen en definiëren van nieuwe maatregelen zal de werkvoorraad opleveren voor het volgende kwartaal.

7.2.4 Evaluatie

Na het onderzoek en ontwikkeltraject wordt de samenwerking geëvalueerd. Dit zou niet meer dan vier uur in totaal moeten duren. Er is een mogelijkheid dat de samenwerking wordt verlengd, mits dat relevant is en past binnen de ontwikkelingen van het project.

7.3 Focusgroep met stakeholders

Een focusgroep biedt de mogelijkheid om bepaalde zaken met specifieke stakeholders uit te diepen. Hierbij kan worden gedacht aan het verkennen van (nieuwe) technologie of bijvoorbeeld het uitvoeren van juridische analyses. De gemeente richt deze groepen niet op voorhand in, maar zal dit wel doen als blijkt dat dit relevant is voor onderzoek- en ontwikkeltraject. De input van de focusgroep(en) kan worden gebruikt door het panel om mee te nemen in het onderzoek- en ontwikkeltraject.

7.4 Bredere participatie

Voor het onderzoek- en ontwikkeltraject kan het interessant zijn om informatie op te halen bij een grotere of meer gerichte groep Amsterdammers. Hoe scanvoertuigen worden ervaren kan in het algemeen worden uitgevraagd, want iedereen is bekend met dit fenomeen en kan er iets over zeggen. Als de scanvoertuigen frequenter voorkomen in bepaalde gebieden, bijvoorbeeld het stadsdeel Centrum of in de nabije toekomst op kwetsbare bruggen en kademuren, dan kan het interessant zijn om bewoners in deze gebieden of locaties om input te vragen. Hiervoor kan worden aangesloten bij al bestaande vormen om input te verkrijgen, bijvoorbeeld door enquêtes af te nemen of door in gesprek te gaan met buurthuizen. De afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam gaat hierbij ondersteunen.

Door deze bredere manier van participatie in te zetten kan een interessante wisselwerking ontstaan met het burgerpanel. Het panel zou kunnen bepalen wat interessant is om in brede zin te verkennen. De input uit de bredere verkenning kan worden gebruikt door het panel om mee te nemen in het onderzoek- en ontwikkeltraject.

De gemeente reserveert middelen om gebruik te kunnen maken van deze vormen van participatie. Als het burgerpanel eenmaal is geïnstalleerd, zal gezamenlijk worden vastgesteld in hoeverre en hoe we dit gaan inzetten.

8. Welke rol heeft de bestuurder in de participatie?

De bestuurder zelf heeft gedurende het project geen rol die relevant is op projectniveau. Het zou wel wenselijk zijn als deze bestuurder incidenteel aanwezig is en het college en de gemeenteraad informeert over de voortgang. De wethouder met de portefeuille ICT en Digitale Stad, in combinatie met bijvoorbeeld de wethouder met de portefeuille Verkeer, Vervoer & Luchtkwaliteit en Openbare ruimte & Groen lijkt een combinatie te zijn die op de korte en middellange termijn voor draagvlak kunnen zorgen, onder andere bij het burgerpanel.

De rol van verantwoordelijk bestuurder wordt in het bijzonder relevant als Amsterdammers een sterke voorkeur uitspreken voor het signaleren van bepaalde objecten of situaties waar de gemeente op dit moment geen prioriteit of opdracht voor is gegeven. Er moet dan mogelijkerwijs (financiële) ruimte worden gemaakt om deze wensen te kunnen vertalen naar interne opdrachtformulering(en). De wethouder die verantwoordelijk is voor het 'werkproces' dat wordt ondersteund met de beeldherkenningsvoorziening, bv. wethouder voor portefeuille Openbare ruimte & Groen, zou dit laatste stuk logischerwijs moeten oppakken in afstemming met de ambtelijk verantwoordelijke(n).

9. Bestuurlijke besluitvorming en/of inspraak

Indien van toepassing: Beschrijf de eventuele formele besluitvormingstraject en/of inspraak dat dit project afsluit.

In het algemeen kan worden gesteld dat een Collegebesluit bij het toepassen of inzetten van risicovollere technologie binnen gemeentelijke processen raadzaam en veelal noodzakelijk is, bijvoorbeeld voor de inzet van het ontwikkelde anonimiseringsalgoritme. Daardoor wordt vanuit het College expliciet gemaakt (door publicatie van het besluit) hoe de gemeente invullingen geeft aan het uitvoeren van wettelijke taken. Daarnaast is het College op deze manier controleerbaar voor de gemeenteraad wat bijdraagt aan de democratische legitimiteit. Het verzoek om bestuurlijke besluitvorming kan enkele maanden in beslag nemen. Hiervoor moeten stukken worden voorbereid. Gedurende de samenwerking zal moeten blijken in hoeverre dit noodzakelijk is.

Om het onderzoek- en ontwikkeltraject daadwerkelijk te kunnen uitvoeren zullen de verantwoordelijk wethouder en directeur akkoord moeten geven. Daardoor ligt het niet in lijn der verwachting dat tussentijds zal worden gevraagd om besluitvorming. Het eindresultaat, een verbeterde beeldherkenningsvoorziening, inclusief de inwinning van data uit de openbare ruimte, zou mogelijkerwijs wel vatbaar zijn voor een Collegebesluit. Dit zal ook het geval zijn als de

beeldherkenningsvoorziening voor meerdere doeleinden (te signaleren objecten of situaties) zal worden ingezet.

10. Planning

Maak een grove planning voor het participatietraject, wanneer vinden de participatiemomenten plaats? En wanneer kunnen Amsterdammers een terugkoppeling verwachten?

Zie bijlage 3.

Terugkoppeling zal na de verkenningsfase grofweg twee wekelijks plaatsvinden.

11. Capaciteit en kosten

a. Hoeveel capaciteit (fte) is er nodig om het participatieplan uit te voeren?

Om het participatieplan uit te voeren zijn de volgende rollen noodzakelijk:

- Projectleider/procesbegeleider: 0,5 fte
- Adviseur wethouder: 0,1 fte
- Communicatieadviseur: 0,1 fte

Het project komt tot stand door het Computer Vision Team van de gemeente Amsterdam. De volgende rollen zijn doorlopende betrokken bij de samenwerking vanuit de gemeente. Deze rollen zijn in ieder geval tot en met 2025 betrokken bij dit project. De samenwerkingspartijen leveren ook experts voor de samenwerking. Deze worden hier niet genoemd.

- Scrum Master 0,4 fte
- Service Designer 0,1 fte
- Business Analist: 0,4 fte
- Privacy Officer 0,1 fte
- Security Officer 0,1 fte
- Team Lead 0,1 fte
- Product Owner/ Tech lead 0,2 fte

b. Maak een schatting van hoeveel het participatietraject gaat kosten.
Denk bijvoorbeeld aan zaalhuur, catering, een facilitator en kosten voor participatievormen, bijvoorbeeld: een enquête of online participatietool.

Vergoeding burgerpanel
Gezien de intensiteit van de samenwerking is een vergoeding wenselijk. Om te voorkomen dat de vergoeding voor mensen met een uitkering een nadelig effect kan hebben, zal voor dit traject een vrijwilligersvergoeding worden gegeven. Hierbij kan maximaal €5,- per uur belastingvrij worden

vergoed, met een maximum van €190,- per maand en €1.900,- per jaar. Hierbij worden dan ook alle voorbereidingsuren vergoed en deze vergoeding is dan inclusief onkostenvergoeding[1]. De gemeente streeft erna om een groep samen te stellen van 14 deelnemers. Het totaalbedrag is dan €7.000,-.

Kosten catering
Voor de gehele samenwerking wordt een bedrag van €2.500,- gereserveerd. Indien nodig kan hier gebruik van worden gemaakt om deelnemers te voorzien. Niet elke gelegenheid zal zich hier echter voor lenen. Dit bedrag is inclusief het tweemaal organiseren van een borrel.

Teambuilding
Het CVT reserveert een bedrag van €1.500,- om te investeren in teambuildingsactiviteit(en).

Focusgroepen met stakeholders
Het CVT reserveert een bedrag van €5.000,- om deze samenwerking te organiseren en te faciliteren.

Enquête
Het CVT reserveert een bedrag van €10.000,- zodat, indien nodig, de mogelijkheid tot het verstrekken van enquêtes kan worden benut.

Benaderen burgers via enquête
Burgers kunnen worden uitgenodigd voor het burgerpanel middels een enquête onder een bestaand onderzoekpanel, bijvoorbeeld het panel van Onderzoek & Statistiek. Hiervoor houden we rekening met een bedrag van €7.000,- om dit te kunnen organiseren.

Totale schatting kosten: €33.000,- per jaar.

12. Betrekken deelnemers

12.1 De mogelijkheden

Er zijn een aantal mogelijkheden die kunnen worden benut om burgers te betrekken bij het projecten. Deze opties zijn grofweg:

1. Publicatie van een uitnodiging middels een enquête, uitnodiging plaatsen op www.amsterdam.nl, nieuwsbrief, social media etc. Ludieke acties middels bijvoorbeeld een koffiekar zijn ook niet uitgesloten;
2. Inzetten van netwerk, zoals gebiedsmakelaars, sleutelfiguren, partner- of buurtorganisaties om geïnteresseerde burgers te bereiken;
3. Burgers uitnodigen per brief op basis van het BRP.

[1] Geïnspireerd op Notitie Richtlijn Bewonersvergoeding op persoonlijke uitnodiging.

Voor dit plan zal om te beginnen gebruik worden gemaakt van de eerste en tweede optie. Het panel van Onderzoek & Statistiek kan bijvoorbeeld gebruikt worden voor een eerste selectie van panelleden.

12.2 Samenstelling

Voor de samenstelling van het burgerpanel zal allereerst het uitgangspunt zoals in paragraaf 6 is beschreven worden toegepast. Aanvullend wordt erna gestreefd om een zekere balans te vinden qua samenstelling. Hierbij kan worden gedacht aan:

- De verdeling tussen ondernemers en bewoners is eerlijk;
- Deelnemers uit verschillende buurten, met een accent maar niet uitsluiten op buurten die zich bevinden rondom kwetsbare kademuren en bruggen en de binnenstad;
- Deelnemers van verschillende leeftijden en achtergronden;
- Deelnemers met en zonder affiniteit met de inzet van innovatieve technologie.

De ontvangen aanmeldingen worden verzameld door het Computer Vision Team. Het Computer Vision Team gaat vervolgens het burgerpanel samenstellen na consultering van Team Participatie van de gemeente Amsterdam.

12.3 Tijdlijn

Er wordt naar gestreefd om het burgerpanel eind Q4 2023 te hebben samengesteld. Er is een afhankelijkheid met een lopende aanbesteding om een geschikte marktpartij te vinden die de scanoplossing gaat aanbieden. Zodra deze partij is geselecteerd kan inhoudelijk worden gestart met de samenwerking.

Om het voorgaande te realiseren zal half augustus de startenquête worden verstuurd naar een bestaand onderzoekpanel. Deze zorgt ook voor de werving van deelname aan het fysieke burgerpanel, bestaande uit veertien Amsterdammers. Voor de definitieve aanmelding zal in oktober een vervolgenquête verstuurd worden met aanvullende vragen die van belang zijn voor een zo divers mogelijke samenstelling. De deadline voor aanmelding zal eind november zijn, mits er voldoende aanmeldingen zijn ontvangen. In december zal het panel worden samengesteld en worden de leden hierover geïnformeerd.

Als blijkt dat er onvoldoende aanmeldingen zijn uitvangen dan zal een aantal bewoners e worden uitgenodigd per brief (op basis van het BRP).